

Fatalisma at the Arbaeen Ceremony

Karampourian A¹, Khorasani-Zavareh D^{2,3*}, Ghomiyan Z¹

1. Department of Health in Disaster and Emergency, School of Health, Safety and Environment, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

2. Safety Promotion and Injury Prevention Research Center, Shahid Beheshti University of Medical Sciences, Tehran, Iran.

3. Department of Clinical Sciences and Education, Karolinska Institute, Stockholm, Sweden.

* **Corresponding Author:** davoud.khorasani@gmail.com

Abstract

Among societies, it is believed that if God wants to punish people, He would send them natural disasters and illnesses. However, in the current situation, the occurrence of all natural hazards and diseases is only events and these incidents are not an agony. It is important to note that since these are natural events, there is a possibility of occurrence of natural phenomena and the occurrence of diseases in any place, then even in Holy Places. It seems that fatalism belief about the risk of accidents and illnesses in the pilgrims of Arbaeen can reduce vulnerability to accidents. Relying on religious beliefs about the necessity of promoting health and safety and the training of preventive measures and preparation personal and social, in religious gatherings, especially Arbaeen, it is possible to increase awareness and reduce the burden of diseases and accidents.

How to cite this article:

Karampourian A, Khorasani-Zavareh D, Ghomiyan Z. Fatalisma at the Arbaeen Ceremony. J Saf Promot Inj Prev. 2017; 5(4):181-84.

تقدیرگرایی در مراسم اربعین

آرزو کرمپوریان^۱، داود خراسانی زواره^{۲*}، زهره قمیان^۱

۱. گروه سلامت در حوادث و بلایا، دانشکده سلامت، ایمنی و محیط زیست، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
 ۲. مرکز تحقیقات ارتقای ایمنی و پیشگیری از مصدومیت ها، دانشگاه علوم پزشکی شهید بهشتی، تهران، ایران
 ۳. گروه علوم بالینی و آموزش، موسسه کارولینسکا، استکهلم، سوئد

چکیده

در بین برخی جوامع عقیده بر این است که هرگاه اراده خداوند بر عذاب و نابودی قومی قرار می گیرد، بلایای طبیعی و بیماری ها نازل می شود. در حالی که باید اذعان داشت که وقوع کلیه مخاطرات طبیعی و بیماری ها یک رخداد محسوب می شوند که با برنامه ریزی و آمادگی می توان از عواقب آن پیشگیری کرد. احتمال وقوع پدیده های طبیعی و بروز بیماری ها در هر مکانی حتی در اماکن مقدس نیز وجود دارد که مرگ و میر پیش آمده در منا و همین طور سقوط جرثقیل در مکه مکرمه را می توان ذکر کرد که هر دو در صورت رعایت آمادگی و برنامه ریزی و یا توجه به ایمنی غیر سازه ای قابل پیشگیری بودند. به نظر می رسد داشتن باور تقدیرگرایانه نسبت به حوادث و بیماری ها در زائرین اربعین نیز در صورت کاهش درک از خطر، آسیب پذیری در برابر حوادث را افزایش می دهد. این در صورتی است که با اتکا به دستورات دینی مبنی بر ضرورت ارتقای سلامت و ایمنی و آموزش اقدامات پیشگیرانه و آمادگی در بعد فردی و اجتماعی، در تجمعات انبوه مذهبی به ویژه اربعین، می توان با افزایش سطح آگاهی افراد، موجب افزایش شناخت خطر و کاهش بار بیماری ها و حوادث گردید.

تغییر کرد و با آغاز مطالعات علمی، نگرش و باور به حوادث طبیعی نیز تغییر پیدا کرد، به عنوان مثال زلزله را لرزش ناگهانی پوسته سخت زمین و آزاد شدن مقدار زیادی انرژی دانستند (۴). سیل نیز پدیده ای طبیعی و ناشی از تغییرات آب و هوایی می باشد. لیکن آنچه این پدیده های طبیعی را تبدیل به بلایا^۱ می کند عدم و یا ناکافی بودن آمادگی ساکنین و سازمان ها در مقابله با آن ها است. احتمال وقوع پدیده های طبیعی در هر مکانی حتی در اماکن مقدسی چون مکه، وجود دارد و در صورتی که اقدامات پیشگیرانه و آمادگی صورت نگیرد می تواند تأثیرات منفی زیادی به همراه داشته باشد. به عنوان مثال، طوفان سال ۲۰۱۵ در مکه منجر به سقوط جرثقیل های پروژه توسعه مسجدالحرام در مراسم حج شد و باعث مرگ ۱۰۷ نفر و مصدومیت ۲۳۸ نفر گردید (۵). علت سقوط را عدم رعایت استانداردها در ایمنی غیر سازه ای مربوط به پایه های جرثقیل عنوان کردند. در همان سال مدیریت نادرست جمعیت در مراسم حج منجر به ازدحام و کشته شدن بیش از ۲۰۰۰ نفر در منا شد که از این واقعه به عنوان مرگبارترین رویداد در تاریخ حج نام برده و ایران با ۴۶۴ جان باخته، بیشترین قربانی را در آسیا داشت. برنامه ریزی و آمادگی در مقابل

همان گونه که در کتب دینی مسلمانان ذکر شده است، در اعصار گذشته هرگاه اراده خداوند بر عذاب و نابودی قومی قرار می گرفت، انواعی از بلایای طبیعی و بیماری ها بر آن منطقه نازل می شد. به طور مثال در آیات ۱۳ و ۱۷ سوره فصلت ذکر شده است که "پس اگر کافران پس از ادله و آیات الهی از پذیرش دعوت تو روی برتافتند، به آن ها بگو: من شما را به صاعقه ای همچون صاعقه قوم عاد و ثمود هشدار دادم. و اما قوم ثمود را نیز هدایت کردیم لیکن آن ها کوردلی را بر هدایت بگزیدند، پس به سزای گناهی که مرتکب شدند، صاعقه ای آسمانی که عذاب ذلت را در پی داشت آنان را فراگرفت" (۱). این در حالی است که مفسران عقیده دارند که خداوند به واسطه وجود مبارک پیامبر اکرم (ص) و استغفار مردم، بلایای آسمانی و طبیعی را از امت اسلام برداشته است (۲، ۳). بر این اساس در زمان حاضر می توان اذعان داشت که وقوع کلیه مخاطرات طبیعی اعم از زلزله و سیل یک رخداد محسوب می شوند و این رخداد به منزله نزول بلا نیست. این باور در مسیحیت نیز به عنوان تنبیه و کیفر اعمال ناشایست انسان وجود داشت که پس از زلزله بزرگ لیسبون پرتغال (سال ۱۷۵۵ میلادی)

سلامت زایترین گردیده است؛ این مهم در سایر تجمعات انبوه مذهبی از جمله اربعین نیز احتمال وقوع حوادث را دارد. مطالعات نشان داده است که اغلب زائرینی که در مراسم پیاده‌روی اربعین شرکت می‌کنند با تأسی به باور تقدیرگرایانه، نسبتاً شناخت کمی از خطر حوادث، بیماری‌ها و بیوتروریسم غذایی دارند و با نیت تبرک و اعتقاد به شفا و سلامتی از غذا و نوشیدنی‌های نذری که گاه از بهداشت و سلامت آن نیز اطمینان ندارند، تناول می‌نمایند. این مسئله، می‌تواند احتمال مسمومیت و خطر در معرض قرار گرفتن بیوتروریسم غذایی را افزایش دهد. در این رابطه آموزش زائران می‌تواند گام مهمی در راستای آمادگی بوده و آسیب‌پذیری در برابر حوادث را کاهش دهد.

به نظر می‌رسد در جوامعی که باور تقدیرگرایانه نسبت به حوادث و بیماری‌ها وزن بیشتری دارند، به دلیل داشتن رویکرد تسلیم مطلق و نداشتن نقش در تغییر قضا و قدر الهی و پیشگیری از آسیب و عواقب حوادث، موضع منفعلانه با کاهش حس مسئولیت‌پذیری فردی و اجتماعی اتخاذ کرده‌اند. در این شرایط این جوامع اغلب در رویارویی با حوادث و بیماری‌ها آمادگی کمتری دارند. چنین تفکر عمیقی می‌تواند با آمیختن در فرهنگ گسترده‌ای از باورها و آداب‌ورسوم منجر به بروز رفتارها و عملکردهایی ناشی از کاهش انگیزه و آگاهی گردد، بنابراین با چنین نگرشی، به‌کارگیری ابزار و روش‌های پیشگیرانه به‌اشتباه نوعی مقابله با اراده الهی قلمداد می‌شود (۱۱، ۱۲). این در حالی است که با اتکا به دستورات دینی، می‌توان گفت که ضرورت حتمی برای پیشگیری از آسیب‌ها و افزایش ارتقای ایمنی و ارتقای سلامت باید مدنظر باشد. بر همین اساس آموزش اقدامات پیشگیرانه و آمادگی در بعد فردی مانند رعایت اصول ایمنی و بهداشت فردی و برنامه‌ریزی و مدیریت علمی حوادث در ابعاد اجتماعی، در تجمعات انبوه مذهبی به‌ویژه اربعین می‌تواند با افزایش سطح آگاهی افراد، موجب افزایش شناخت خطر و کاهش بار بیماری‌ها و حوادث گردد.

حوادث و بلاها و بکار بردن استراتژی‌های پیشگیرانه می‌تواند از بروز چنین وقایعی جلوگیری نماید (۶، ۷). وقوع این حوادث حاکی از این است که به‌کارگیری اصول ایمنی (ایمنی سازه‌ای، ایمنی غیر سازه‌ای و ایمنی عملکردی) و آمادگی در هر مکان - حتی حرم امن الهی - و مراسم مذهبی ضروری و الزامی است.

علاوه بر حوادث و رخداد‌های طبیعی، در سده‌های گذشته از بیماری وبا به دلیل مرگ‌ومیر زیاد به‌عنوان بالای آسمانی نام‌برده می‌شد تا این‌که بشر کشف کرد عامل این بیماری ویروکلرا و نحوه انتقال آن آب و خوراک آلوده به باکتری و عدم رعایت بهداشت فردی و عمومی بوده است. اکنون مشخص شده است که این امر ارتباط به بلا و یا عذاب الهی ندارد. شاید بتوان گفت از این‌روست که آموزه‌های دینی بسیار بر رعایت نظافت و بهداشت به‌عنوان ابزاری جهت حفظ سلامت تأکید نموده و پاکیزگی را نشانه ایمان دانسته است و صیانت از جان و سلامت را وظیفه انسان و واجب شمرده است. همچنین هر چیز زیان‌آوری بر جسم انسان تحریم شده است. حتی مثلاً اگر محرز شود که روزه برای انسان مضر است نباید فرد روزه بگیرد (۸). بی‌توجهی به رعایت نکات ایمنی، بهداشت فردی و مصرف مواد غذایی غیرمطمئن در هر شرایطی موجب به خطر افتادن سلامتی انسان می‌شود. بر اساس دستورات اسلامی در هر موقعیت و مکانی ولو در سرزمین‌های مقدس فرد موظف به صیانت از جان و سلامت خود و پرهیز از خطر می‌باشد.

مطالعات حاکی از آن است که در طول حج، تراکم شدید جمعیت و رفتارهای غیراصولی در بهداشت، خطر گسترش و اپیدمی برخی از بیماری‌های واگیر - به‌خصوص هنگام بازگشت افراد از کشور میزبان به کشور مبدأ - را افزایش می‌دهد و می‌تواند مانند پاندمی وبا در قرن نوزدهم به چالشی جهانی تبدیل شود. در مطالعه مذکور نشان داد که علل عمده مرگ‌ومیر در میان حجاج، بیماری‌های تنفسی و گوارشی ناشی از رفتارهای غیربهداشتی بوده است (۹، ۱۰). همان‌گونه که در حرم امن الهی و اماکن مقدس نادیده انگاشتن رعایت نکات ایمنی و بهداشتی حوادثی را به دنبال داشته و منجر به مخاطره افتادن

References

1. Holy Quran, al-Fussilat. S, AYA.
2. Tabatabaee SMH. al-Mizan fi Tafsir al-Quran. Qom: Office of the Islamic Publications of Society of Seminary Teachers of Qom. 1996.
3. Holy Quran, Surah Al-Anfal, AYA.
4. Dynes RR. The Lisbon earthquake in 1755: the first modern disaster. 2003.
5. Ghodsi H, Khorasani Zavareh D, Khodadadzadeh A, S Y. Letter to Editor: Mortality Trends of Pilgrims in Hajj: An Implication for Establishment of Surveillance System. Health in Emergencies and Disasters

Quarterly.2017; 2(4): 163-4.

6 .Salamati P, Rahimi-Movaghar V. Hajj Stampede in Mina, 2015: Need for Intervention. Archives of trauma research. 2016;5(2):e36308-e[[Pub Med](#)].

7 .Salamati P, Rahimi-Movaghar V. Need for Revision of Strategies for Prevention of Hajj Stampedes. Archives of Trauma Research. 2016:e36308.

8 .Hussein S. Exercise in Islam. Islamic propaganda office Qom Islamic Seminary2014.

9 .Khamis NK. Epidemiological pattern of diseases and risk behaviors of pilgrims attending mina hospitals, hajj 1427 h (2007 g). J Egypt Public Health Assoc. 2008;83(1-2):15-33[[Pub Med](#)].

10 .Memish ZA, McNabb SJ, Mahoney F, Alrabiah F, Marano N, Ahmed QA, et al. Establishment of public health security in Saudi Arabia for the 2009 Hajj in response to pandemic influenza A H1N1. The Lancet. 2009;374(9703):91-1786:(:1786-91[[Pub Med](#)].

11 .Koenig KL, Schultz CH. Koenig and Schultz's disaster medicine: comprehensive principles and practices: Cambridge University Press; 2010.

12 .McClure J, Allen MW, Walkey F. Countering fatalism: Causal information in news reports affects judgments about earthquake damage. Basic and Applied Social Psychology. 2001;23(2):109-21[[Scopus](#)].

